

W kraju kwitnącej wiśni: samorząd terytorialny w Japonii

Dr hab. Grażyna Piechota, prof. KAAFM
Uniwersytet Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie

Nr. 1/2025

Krótką historią kształtowania się ustroju politycznego współczesnej Japonii

Proces modernizacji i odchodzenia od systemu feudalnego w Japonii datuje się na okres od drugiej połowy XIX wieku do początku XX wieku. Okres ten określany jest restauracją Meiji, od nazwiska cesarza Mutsuhito, który otworzył Japonię na świat, rozpoczął okres gwałtownej modernizacji i orientacji państwa na Zachód. Cesarz ten przeniósł również stolicę państwa z Kioto do Edo, które przemianowano na Tokio. Działania cesarza Mutsuhito były ukierunkowane na likwidację systemu feudalnego, wprowadzenie reform, które zakończyłyby silne wpływy kultury chińskiej. Orientacja na kulturę zachodnią umożliwiła reformowanie kraju. Pierwszym powołanym instytucjonalnym podmiotem była Wielka Rada Stanu (*Dajōkan* lub *Daijōkan*), która kontrolowała całą władzę. Z niej po latach wykształcił się system gabinetowy. Pierwszym premierem Japonii został, w 1886 roku, Hirobumi Ito. Reformy przeprowadzone w okresie Meiji obejmowały także finanse państwa i gospodarkę. W tym okresie Japonię przekształcono również z państwa głównie rolniczego w rozwijający się kraj przemysłowy. Otwierając się na świat, Japonia rozpoczęła proces zabiegania o swój międzynarodowy wizerunek, prowadząc negocjacje międzynarodowe i zawierając pakt regulujący m.in. przebieg granic państwa. Ten ostatni element można uznać za kontrowersyjny, ponieważ w tym okresie Japonia wzięła udział także w konfliktach zbrojnych, m.in. z Rosją i Chinami. W okresie Meiji Japonia przekształciła się w monarchię konstytucyjną, jak na owe czasy nowoczesną, wprowadzając w 1889 roku Konstytucję Wielkiego Cesarstwa Japonii¹.

Szczególnym okresem rozwoju Japonii były rządy cesarza Hirohito. To w czasie jego rządów, które trwały od 1926 roku aż do roku 1989, zaszły dla Japonii istotne zmiany. W pierwszym okresie, głównie na skutek kryzysu gospodarczego w latach 1929–1933, wzrosły nastroje nacjonalistyczne, japońscy nacjonaści uznawali, że kryzys w Japonii wynika z silnych wpływów zachodnich. Jednocześnie w tym czasie Japonia rywalizowała z Chinami o Mandżurię, przejmując te tereny, co spowodowało, że ostatecznie w 1933 roku wystąpiła z Ligii Narodów. Z czasem rósł też militarizm Japonii, która w 1936 roku podpisała porozumienie z Niemcami. W 1937 roku rozpoczęła się wojna z Chinami, która trwała do 1945 roku. Zbliżenie Japonii z Niemcami i Włochami doprowadziło w 1940 roku do podpisania „paktu trzech”, w wyniku którego Japonia uznawała rolę przewodnią Niemiec i Włoch w tworzeniu nowego ładu w Europie, zaś

¹ E.K. Tipton, *Modern Japan. A social and political history*, Routledge 2003, https://www.bakumatsu.ru/lib/Elise_K.Tipton_Modern_Japan_A_social_and_political_history.pdf [dostęp 16.10.2024].

oba państwa europejskie uznawały rolę Japonii w tworzeniu nowego ładu w Azji Wschodniej. Okres wojny i działania, których dopuszczała się Japonia na zaatakowanych terytoriach, stanowią istotny problem również we współczesnych stosunkach bilateralnych pomiędzy Japonią a jej sąsiadami. Masakra w Nankinie, podczas której, jak podają różne źródła, zamordowano około 100 tys. Cywilów, wpływa na stosunki Japonii z Chinami Ludowymi. Z kolei z Koreą Południową, pomimo współpracy gospodarczej i politycznej, oba państwa dzieli historia. Spór dotyczy przede wszystkim odszkodowań dla koreańskich robotników przymusowych i niewolnic seksualnych gwałconych przez japońskich żołnierzy².

Po przegranej wojnie, która dla Japonii oznaczała także traumę związaną ze zrzuconiem przez Amerykanów bomb atomowych na Hiroszimę i Nagasaki, państwo znalazło się w procesie demilitaryzacji, demokratyzacji i decentralizacji. Procesy te, prowadzone pod nadzorem USA, oznaczały m.in. demobilizację armii japońskiej, która została formalnie powołana dopiero w 2014 roku, kiedy dokonano „reinterpretacji” art. 9 konstytucji³, który faktycznie uniemożliwiał użycie sił zbrojnych, poza obroną terytorium kraju. Do 2014 roku Japonia formalnie zatem nie posiadała armii, a faktycznie tę rolę spełniały siły samoobrony. Zmiany geopolityczne, a także zagrożenie zarówno ze strony Korei Płn., jak i Rosji sprawiły, że przepisy konstytucji uznano za anachronizm, a Japonia od 2014 roku zaczęła intensywnie inwestować w rozwój sił zbrojnych⁴.

Demokratyzacja oznaczała wprowadzenie do systemu japońskiego instytucji politycznych, jak partie polityczne, związki zawodowe, przeprowadzono także amnestię dla więźniów politycznych. Decentralizacja polegała na stopniowym przeprowadzaniu reform państwa, w tym reformy rolnej i systemu edukacji. W 1946 roku uchwalono, a w maju 1947 roku wprowadzono nową Konstytucję Japonii, która obowiązuje do dziś.

Współczesna Japonia to państwo demokratyczne, wysoko rozwinięte, w którym dominują przemysł i technologie. Japonia jest jednym z państw w grupie G7, w regionie pełni istotną rolę w promowaniu systemu demokratycznego. Niezmiennie od lat 50. XX wieku pozostaje sojusznikiem USA. Społeczeństwo jest progresywne społecznie i kulturowo, większość Japończyków popiera wprowadzenie równości małżeńskiej (czego, japoński parlament jak dotąd nie zrealizował)⁵. Tymczasem badania społeczne przeprowadzone w 2023 roku wykazały, że 71% Japończyków popiera małżeństwa jedнопłciowe, jedynie 26% jest przeciwko. Najwyższe poparcie równość małżeńska zyskuje u młodych ludzi poniżej 30 roku życia (85%). Te wyniki potwierdził także sondaż przeprowadzony przez Pew Research Center w 2023 roku, w badaniu którego 68% popierało równość małżeńską, 26% było przeciwnych. Także i w tym badaniu najwyższe poparcie (84%) zyskała równość małżeńska wśród młodych Japończyków, częściej za wprowadzeniem równości opowiadały się kobiety (73%) niż mężczyźni (61%)⁶.

2 Napięcia w stosunkach Japonii z Koreą Południową z historią w tle, https://www.pism.pl/publikacje/Napiecia_w_stosunkach_Japonii_z_Korea_Poludniowa_z_historia_w_tle [dostęp: 16.10.2024].

3 Artykuł 9 Konstytucji Japonii: „Naród japoński, dążąc szczerze do międzynarodowego pokoju opartego na sprawiedliwości i ładu, wyrzeka się na zawsze wojny, jako suwerennego prawa narodu, jak również użycia lub groźby użycia siły jako środka rozwiązywania sporów międzynarodowych. Dla osiągnięcia celu określonego w poprzednim ustępie, nie będą nigdy utrzymywane lądowe, morskie i powietrzne siły zbrojne, ani inne środki mogące służyć wojnie. Nie uznaje się prawa państwa do prowadzenia wojny”.

4 Japonia zmienia konstytucję i zegna się z pacyfizmem, <https://www.rp.pl/swiat/art4983831-japonia-zmienia-konstytucje-i-zegna-sie-z-pacyfizmem> [dostęp: 16.10.2024].

5 Unpacking Japan's latest ruling on same-sex marriage, <https://www.japantimes.co.jp/news/2022/06/29/national/social-issues/explainer-ruling-same-sex-marriage/>; On Valentine's Day, LGBTQ+ Activists in Japan Call for the Right for Same-Sex Couples to Marry, <https://japannews.yomiuri.co.jp/news-services/ap/20240215-169053/> [dostęp: 16.10.2024].

6 Across Asia, views of same-sex marriage vary widely, <https://www.pewresearch.org/short-reads/2023/11/27/across-asia-views-of-same-sex-marriage-vary-widely/> [dostęp: 16.10.2024].

Jednocześnie Japonia przeżywa obecnie najwyższy (obok Tajwanu, gdzie w 2024 roku notuje się spadek dzietności o 3.88%) problem demograficzny związany ze starzeniem się społeczeństwa i brakiem zastępowalności pokoleń. Jak podało Ministerstwo Zdrowia Japonii, ostatnie lata przyspieszyły tendencję spadkową, a liczba zgonów co roku przewyższa liczbę urodzeń. W 2023 roku w Japonii odnotowano 1,57 mln zgonów – ponad dwukrotnie więcej niż liczba urodzeń⁷. Wydaje się, że problemy demograficzne będą w najbliższych latach jednym z podstawowych problemów Japonii, gdzie około 25% osób w wieku od 20 do 49 lat to osoby samotne. Jako podstawowe problemy wpływające na decyzje dotyczące zawarcia związku i posiadania dzieci, osoby wskazują konserwatywne poglądy i presję ekonomiczną⁸.

Innym kontrowersyjnym zagadnieniem społecznym jest religijność Japończyków. Znaczenie religii dla społeczeństwa spadło po tym, gdy cesarz – na mocy konstytucji Japonii z 1946 roku – utracił swą boską moc. Jak podaje Piotr Bernardyn: „Wielu Japończyków ma kłopot ze zdefiniowaniem własnej religijności. W sondażach ponad 60 proc. deklaruje się jako osoby niereligijne, co piąty wyznaje buddyzm, a kolejne miejsca w tym zestawieniu zajmują szintoizm i chrześcijaństwo. Równocześnie jednak 47 proc. Japończyków wierzy w bóstwa (buddyjskie lub szintoistyczne), 71 proc. odprawia jakieś rytuały religijne, a 60 proc. przywiązuje wagę do życia duchowego”⁹. Temat obecności różnych organizacji religijnych na terenie Japonii oraz ich związków z politykami wybuchł jako skandal po zamordowaniu, w lipcu 2022 roku, byłego premiera Japonii Shinzō Abego, kiedy śledztwo wykazało powiązania Abego z Kościołem Zjednoczeniowym in. Sektą Moona. Ujawnienie związków zamordowanego z sektą doprowadziło do poważnego kryzysu politycznego, okazało się bowiem, że blisko połowa japońskiego rządu miała również niejasne powiązania i kontakty z tą sektą. Ten skomplikowany stosunek Japończyków do religii, jak wskazuje Bernardyn, ma swoje źródła w zniesieniu po drugiej wojnie światowej „szinto państwowego”, który stanowił quasi religię wymagającą od narodu oddawania czci boskiemu cesarzowi. Od tego czasu w Japonii powstają i są rejestrowane nowe organizacje religijne (Bernardyn podaje, że obecnie formalnie zarejestrowanych jest ich ponad 180 tysięcy). Wypełniają one pustkę duchową mieszkańców, ale jednocześnie – jak sekta Moon, budują swoje wpływy polityczne¹⁰.

System polityczny Japonii

Japonia jest monarchią konstytucyjną, gdzie władza jest podzielona pomiędzy cesarzem a organami rządowymi. System polityczny Japonii odzwierciedla więc historię i tradycję państwa. Pozycja cesarza jest symboliczna, ale nie ogranicza się

⁷ Władze Tokio uruchamiają aplikację randkową. "Pierwszy krok polowania na małżonka", <https://www.rp.pl/spoleczenstwo/art40576281-wladze-tokio-uruchamiaja-aplikacje-randkowa-pierwszy-krok-polowania-na-malzonka> [dostęp: 16.10.2024].

⁸ Demograficzna zapas w Japonii. W zeszłym roku roku urodziło się najmniej dzieci od 1899 r., <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Demograficzna-zapasc-w-Japonii-W-zeszlym-roku-roku-urodzilo-sie-najmniej-dzieci-od-1899-r-8561913.html> [dostęp: 16.10.2024].

⁹ Skandal po Japońsku, „Tygodnik Powszechny”, <https://www.tygodnikpowszechny.pl/skandal-po-japonsku-181430> [dostęp: 18.10.2024].

¹⁰ Bernardyn pisze: „Kościół Zjednoczeniowy rozwija się w Japonii dynamicznie, w apogeum osiągając liczbę 600 tys. członków. Od lat 80. pojawiają się jednak sygnały o wątpliwych praktykach stosowanych przez jego władze. Pod pretekstem ukojenia dusz nieżyjących krewnych, lub też żeby odgonić szatańskie pokusy, wyznawcy zmuszeni są nabywać horrendalnie drogie wazony i inne dewocjalia o rzekomo boskiej mocy. Elementem teologii, skrojonym wyłącznie dla Japonii, było zaś prezentowanie tego kraju jako biblijnej Ewy, która w czasie II wojny uwiodła Adama, czyli Koreę. Wierni, którym wpajano poczucie winy za zbrodnie armii japońskiej, musieli więc dla odkupienia grzechów wysłać do Korei Południowej – a konkretnie Moonowi – swoje pieniądze. Przez dekady wytransferowano tak z Japonii setki milionów dolarów, umożliwiając globalną ekspansję organizacji. Także do USA, gdzie – obok działalności religijnej – stanie się ona z czasem poważnym inwestorem na rynku mediów i nieruchomości”. Więcej pod adresem: <https://www.tygodnikpowszechny.pl/skandal-po-japonsku-181430>.

wyłącznie do funkcji rytualnych. Sięgając do historii, japoński cesarz, wykorzystując ideologię konfucjańskiej lojalności wobec władcy, w Japonii był traktowany jako ucieleśnienie bóstwa. Nie tylko potomek boga słońca, ale następca i główny kapłan oraz pośrednik pomiędzy ludźmi a bogiem. Ta ideologia została wzmocniona w okresie restauracji Meiji, również w celu wykazania szczególnej roli Japończyków na tle pozostałych narodów. Konstytucja z 1889 roku traktowała cesarza, jako postać świętą i nienaruszalną. Po przegranej II wojnie światowej ówczesny cesarz Hirohito został zmuszony do zrzeczenia się swojej boskości oraz odrzucenia ideologii wyższości Japończyków nad innymi narodami. Obecnie cesarz jest symbolem jedności narodowej, jego rola polega na funkcjach reprezentacyjnych i rytualnych, np. cesarz inicjuje coroczne zbiory ryżu. Oprócz tych symbolicznych, ważnych dla kultury Japonii działań, cesarz również mianuje Prezesa Rady Ministrów (desygnowanego przez Zgromadzenie Narodowe) oraz Prezesa Sądu Najwyższego (desygnowanego przez Radę Ministrów). Artykuł 7 Konstytucji określa inne kompetencje cesarza, w tym prawo do zwoływania Zgromadzenia, rozwiązywania Izby Reprezentantów czy zarządzania wyborów powszechnych do Zgromadzenia.

Konstytucja Japonii została uchwalona w 1946 roku i wprowadzona w życie rok później¹¹. Od uchwalenia Konstytucji nie wprowadzono do niej zmian. System polityczny Japonii opiera się na zasadzie trójpodziału władzy, tj. władzy ustawodawczej, wykonawczej i sędziowskiej. Prawo wyborcze czynne zyskują obywatele wraz z ukończeniem 18 roku życia, bierne w wieku 25 lat do organów stanowiących i 30 lat do wykonawczych.

Japoński parlament to Zgromadzenie Narodowe (*Kokkai*) – dwuizbowy parlament, najwyższy organ przedstawicielski i organ władzy ustawodawczej w Japonii. Jego dwie izby to: niższa Izba Reprezentantów (*Shūgi-in*) liczy 465 reprezentantów i wyższa Izba Radców (*Santi-in*) posiada 248 reprezentantów.

Kadencja Izby Reprezentantów trwa 4 lata, ale może zostać skrócona w przypadku rozwiązania izby niższej. Art. 54 Konstytucji Japonii stanowi, iż w przypadku rozwiązania Izby Reprezentantów wybory powszechne do tej Izby powinny się odbyć w okresie czterdziestu dni od daty jej rozwiązania, a Zgromadzenie winno zebrać się w okresie trzydziestu dni od daty wyborów. Rozwiązanie Izby Reprezentantów skutkuje także zaprzestaniem obrad Izby Radców, z wyjątkiem sytuacji niecierpiących zwłoki, np. zagrożenia bezpieczeństwa państwa, kiedy to rząd może zwołać Izbę wyższą na sesję nadzwyczajną. Jednak środki podjęte na sesji nadzwyczajnej Izby Radców tracą moc, jeśli w okresie 10 dni od daty otwarcia sesji następnego Zgromadzenia Izba Reprezentantów ich nie zaakceptuje. Kadencja Izby Radców trwa sześć lat, przy czym co trzy lata następują wybory połowy jej członków (art. 56 Konstytucji).

Władza wykonawcza spoczywa w ręku rządu i stojącego na jego czele Premiera. Artykuł 67 Konstytucji Japonii stanowi, iż „Premiera spośród swoich członków, w formie uchwały, desygnuje Zgromadzenie. Akt ten ma pierwszeństwo przed rozpatrzeniem innych punktów porządku obrad. W przypadku braku zgody między Izbą Reprezentantów a Izbą Radców, jeśli porozumienie nie zostanie osiągnięte nawet na posiedzeniu komisji wspólnej obu Izb przewidzianej ustawą, albo gdy Izba Radców nie podejmie decyzji co do powołania w okresie dziesięciu dni, wyłączając okres wakacyjnej przerwy w pracach Zgromadzenia, od daty powzięcia poprzez Izbę Reprezentantów uchwały o powołaniu, decyzja Izby Reprezentantów staje się decyzją Zgromadzenia”¹².

Ministrów mianuje premier, zaś większość z nich powinna zostać wybrana spośród członków Zgromadzenia. Premier także odwołuje Ministrów według swego uznania (art. 68 Konstytucji). Artykuły 72 i 73 konstytucji stanowią o kompetencjach premiera oraz rządu. I tak premier: „występuje w imieniu Rządu, przedkłada Zgromadzeniu

¹¹ Konstytucja Japonii, <https://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/Japonia2014.pdf> [dostęp: 18.10.2024].

¹² Tamże [dostęp: 21.10.2024].

projekty ustaw oraz sprawozdania o sprawach ogólnopaństwowych i stosunków zagranicznych oraz sprawuje nadzór i kontrolę nad poszczególnymi działami administracji”, z kolei rząd m.in. „wykonuje ściśle ustawy; prowadzi sprawy państwowe; kieruje sprawami zagranicznymi; zawiera traktaty”. Każdy akt normatywny wymaga kontrasygnaty premiera.

Władza sędziowska jest niezawisła i należy do Sądu Najwyższego oraz ustanowionych ustawą sądów niższego stopnia. Artykuł 76 Konstytucji stanowi, iż nie mogą być tworzone żadne sądy specjalne, a także organy władzy wykonawczej nie mogą zostać wyposażone w pełnomocnictwa władzy sędziowskiej do ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy. Sąd Najwyższy posiada kompetencje do ustanawiania przepisów określających procedury postępowania sądowego, pracy adwokatów oraz spraw dotyczących adwokatów, dyscypliny wewnętrznej sądów i administracji wymiaru sprawiedliwości. Sąd Najwyższy może również przekazać sądom niższego stopnia uprawnienia do ustanawiania przepisów, w zakresie dotyczącym tych sądów (art. 77 Konstytucji). Sąd Najwyższy składa się z prezesa i sędziów, którzy (poza prezesem Sądu) mianowani są przez rząd. Mianowania sędziów podlegają kontroli narodu „w trakcie pierwszych powszechnych wyborów członków Izby Reprezentantów oraz ponownie w trakcie pierwszych wyborów jakie nastąpią po upływie dziesięciu lat; procedura ta powtarzana jest także w późniejszym okresie” (art. 79 Konstytucji). Zarówno procesy sądowe są prowadzone, jak i wyroki sądów zapadają jawnie, chyba że jawna rozprawa może stanowić zagrożenie dla porządku publicznego lub moralności, wówczas sąd wyłącza jawność rozprawy pod warunkiem, że decyzja zapadnie jednogłośnie. Nie dotyczy to procesów toczących się w sprawach przestępstw politycznych, związanych z prasą oraz dotyczących praw obywateli gwarantowanych konstytucją Japonii. Te procesy zawsze odbywają się na posiedzeniach jawnych. Przyjęte rozwiązanie wynika z kultury kolektywnej regulującej życie społeczne w Japonii i wynikającą z tego kulturą wstydu, która w istotnym stopniu stanowi formę kontroli społecznej.

Partie polityczne w Japonii

Po przegranej przez Japonię drugiej wojnie światowej, państwo to niezmiennie funkcjonuje w reżimie demokratycznym i wielopartyjnym. Dominującą partią polityczną od połowy lat 50. XX wieku pozostaje Partia Liberalno-Demokratyczna (*Jimin-tō*). Drugą najistotniejszą partią jest Konstytucyjna Partia Demokratyczna (*Rikken Minshu-tō*). Wybory, które odbyły się w 2021 roku ponownie wygrała Partia Liberalno-Demokratyczna, zdobywając 261 mandatów w 465 osobowej izbie niższej¹³. Utrzymano rządową koalicję z partią Komeito¹⁴ (ta zdobyła 32 mandaty). Drugie największe ugrupowanie w japońskiej izbie niższej to Konstytucyjna Partia Demokratyczna (96 mandatów). Partia Innowacji¹⁵ uzyskała 41 mandatów, Komuniści¹⁶ 10, a Ludowi Demokraci 11¹⁷.

Najbliższe wybory, przedterminowe, zaplanowano w Japonii na koniec października 2024 roku. Zaplanowanie wyborów na rok przed upływem kadencji wynika z faktu wyboru nowego lidera partii, który obejmuje zarazem funkcję premiera rządu. Nowym liderem partii Liberalno-Demokratyczna został Shigeru Ishiba, zastępując na tym stanowisku Fumio Kishida, który jak podają źródła masowego przekazu, był „ósmym

¹³ Rząd Japonii po wyborach parlamentarnych, <https://www.pism.pl/publikacje/rzad-japonii-po-wyborach-parlamentarnych> [dostęp: 18.10.2024.]

¹⁴ Kōmei-tō – po polsku Partia Czystych Rządów, założona w 1964 roku, związana ze stowarzyszeniem buddyjskim Sōka Gakkai.

¹⁵ Nippon Ishin no Kai – po polsku Partia Innowacji. Powstała w 2015 roku.

¹⁶ Nihon Kyōsan-tō (日本共産党) – po polsku Japońska Partia Komunistyczna, powstała w 1922 roku i opowiada się za wycofaniem wojsk amerykańskich z terytorium Japonii.

¹⁷ Kokumin Minshu-tō – po polsku Ludowa Partia Demokratyczna. Utworzona w 2018 roku poprzez połączenie: Minshin-tō – po polsku Partia Demokratyczna oraz Kibō no Tō – po pol. Partia Nadziei.

najdłużej sprawującym po wojnie władzę szefem japońskiego rządu”¹⁸. Zmiany na czele partii wynikały, jak pisze Rzeczpospolita, z niskiego poziomu zaufania do rządu:

*Zaufanie Japończyków do Kishidy malało. W sondażu dla Jiji Press z lipca jego rząd popierało jedynie 15,5 proc. Japończyków, czyli najmniej od czasu, gdy Partia Liberalno-Demokratyczna wróciła do władzy w Japonii w 2012 roku. Niezadowolone z rządu deklarowało natomiast 58,4 proc. badanych*¹⁹.

Marek Friedrich wskazuje, że system partyjny w Japonii można określić, jako system dwupartyjny, jednak odwołując się do teorii Sartoriego podkreśla także, że de facto jest to system partii predominującej, z dominującą pozycją Partii Liberalno-Demokratycznej²⁰. Jak dowodzi Friedrich w modelu partii prodominującej, partia uznana za dominującą odnosi zwycięstwo w trzech następujących kolejno wyborach, z założeniem, że nie musi być to zwycięstwo bezwzględne. Innymi słowy, w systemie wielopartyjnym jeden z podmiotów posiada funkcję dominującą wynikającą ze zdolności do wygrywania wyborów. Friedrich wskazuje, że:

*Partia Liberalno--Demokratyczna od momentu swojego powstania w 1955 r. jedynie dwukrotnie (w roku 1993 oraz 2009) na skutek wyborczych porażek została na krótkie okresy pozbawiona władzy. W pozostałych elekcjach zaś odnosiła zwycięstwa, które w większości przypadków pozwalały jej na osiągnięcie w parlamencie większości bezwzględnej i w rezultacie sprawowanie rządów samodzielnych*²¹.

Kwestią otwartą w momencie pisania artykułu pozostaje zatem pytanie, czy w przedterminowych wyborach partia Liberalno-Demokratyczna ponownie powtórzy zwycięstwo, czy też niski poziom zaufania Japończyków, który wskazano wyżej, istotnie odbije się na wyniku wyborczym.

Interesujące rozważania dotyczące japońskich partii politycznych formuje także Jan Misiuna, wskazując, iż tradycyjne rozumienie roli i znaczenia partii politycznych w systemie japońskim nie jest w pełni właściwy. Misiuna pisze:

*Owszem, partie polityczne w Japonii zajmują się prowadzeniem kampanii wyborczych, mobilizacją elektoratu, socjalizacją polityczną czy tworzeniem programów politycznych, a także podejmują wszystkie inne działania zmierzające do zdobycia i utrzymania władzy politycznej. Jednak nawet zwycięska partia polityczna nie dysponuje pełnią władzy w państwie. Bliższe prawdy jest stwierdzenie, że partia taka raczej tylko zyskuje udział w sprawowaniu władzy, być może znacznie mniejszy, niż ma to miejsce w przypadku zwycięskich partii politycznych w demokracjach europejskich czy w USA. W codziennym rządzeniu Japonią nadal bowiem dominującą rolę odgrywa administracja publiczna, która zachowuje duży stopień niezależności od bieżącego układu sił politycznych i ma szeroką autonomię w podejmowaniu fundamentalnych decyzji władczych. /.../ członkowie japońskiego parlamentu przede wszystkim starają się wpływać na ośrodki decyzyjne w ramach administracji, aby przyjęły one pewne rozwiązania, czy też zdecydowały się na prowadzenie pewnych inwestycji*²².

Analizowany przez Misiunę system finansowania partii politycznych w Japonii oraz ich rola w państwie po latach doprowadziły do protekcyjnalistycznej polityki kolejnych rządów uwikłanych w związki z japońskim biznesem (jako podmiotem finansującym działania partii politycznych). Skutkuje to brakiem otwartości japońskiej gospodarki na towary i kapitał zagraniczny (wyjątkiem są surowce). Wyeliminowanie międzynarodowej konkurencji doprowadziło, jak pisze Misiuna, także go ograniczenia

¹⁸ Japonia: Nowy premier jeszcze nie przejął władzy, a już zapowiedział wybory. Jest data, <https://www.rp.pl/polityka/art41216961-japonia-nowy-premier-jeszcze-nie-przejal-wladzy-a-juz-zapowiedzial-wybory-jest-data> [dostęp: 18.10.2024].

¹⁹ Tamże.

²⁰ M. Friedrich, Predominacja partii Liberalno-Demokratycznej w systemie partyjnym Japonii – wybrane aspekty, „Gdańskie Studia Azji Wschodniej” 2014, nr 5.

²¹ Tamże.

²² J. Misiuna, *Finansowanie działań politycznych w Japonii zarys regulacji i praktyki ustrojowej*, <https://econjournals.sgh.waw.pl/kwes/article/view/184/165> [dostęp: 18.10.2024].

konkurencji w systemie politycznym, a opisana wyżej dominacja jednej z partii politycznych jest efektem jej zdolności do pozyskiwania środków finansowych (datków) od podmiotów gospodarczych.

Samorząd terytorialny Japonii

Samorząd terytorialny Japonii został ustanowiony w lipcu 1871 roku podczas restauracji Meiji, kiedy zniesiono system feudalny i wprowadzono system podziału państwa na mocy aktu nazwanego *Haihan-chiken*. W miejsce 261 hanów (posiadłości feudalnych) wprowadzono 305 prefektur, liczbę tę ograniczono następnie do 72 prefektur i 3 miast wydzielonych. Jak pisze Witold Górny:

W 1878 r. ukonstytuowano gminę jako najmniejszą jednostkę podziału terytorialnego państwa, wyposażając ją w znaczną dozę samorządności organizacyjnej i finansowej. Ponadto w tym samym roku na szczeblu istniejących od kilku lat prefektur powołano kolegialne organy stanowiące w postaci tzw. zgromadzeń prefekturalnych, posiadające m.in. kompetencje w zakresie nakładania na mieszkańców prefektury zasilających jej budżet podatkami lokalnymi²³.

Rozwój samorządności nastąpił w latach 20. XX wieku, kiedy dokonano podziału Japonii na prefektury i gminy. Sytuacja, zwłaszcza działania militarne prowadzone przez Japonię w kolejnych latach, nie tylko zahamowały decentralizację, ale doprowadziły do faktycznej centralizacji państwa. Pomimo istniejącego wciąż podziału terytorialnego, samorząd był pod ścisłym nadzorem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Stan ten zmieniła dopiero Konstytucja wprowadzona w życie w 1947 roku. Konstytucja Japonii poświęca zaledwie kilka artykułów (92–95) samorządowi lokalnemu, z kolei zasady funkcjonowania określa ustawa o autonomii lokalnej²⁴.

Kolejne reformy wynikały z nowelizacji przepisów tej ustawy. W 1960 roku, jak pisze Witold Górny:

W ramach dokonanej wówczas reformy wprowadzono mechanizmy centralizujące system administracji terytorialnej bądź to poprzez przekazanie organom centralnym całości kompetencji do realizacji wielu zadań publicznych (przede wszystkim w sferach ochrony bezpieczeństwa publicznego oraz edukacji), bądź to poprzez wydzielenie z systemu administracji publicznej w ujęciu funkcjonalnym znaczącej liczby zadań realizowanych wprawdzie przez organy administracji terenowej, ale nie jako zadania własne, lecz w ramach realizacji porozumienia administracyjnoprawnego, odnoszącego się do określonej kategorii powierzonych zadań. Wprowadzona w opisany sposób znacząca dysproporcja pomiędzy zadaniami własnymi jednostek samorządu terytorialnego (margines ich działalności) a zadaniami im zleconymi nie tylko w istotnym stopniu ograniczała samodzielność organizacyjną, kompetencyjną i finansową tych jednostek, ale przede wszystkim wypaczała założenia Konstytucji Shōwa odnoszące się do materii autonomii lokalnej oraz czyniła system samorządu terytorialnego w Japonii dalece nieefektywnym²⁵.

Kolejna istotna reforma samorządu terytorialnego nastąpiła w Japonii w 1999 roku. Zachowując dotychczasowy dwustopniowy podział terytorialny (ustalony wspomnianą wcześniej Konstytucją Meiji), Japonia była podzielona na 47 prefektur (*todōfuken*) i 1788 gmin (*shichoson*). Od 2019 roku Japonia ma łącznie 792 miasta (*shi*), 743 miasta (*cho*) i 189 wiosek (*syn*), co daje łącznie 1724 gminy. Po dodaniu 23 oddziałów specjalnych w Tokio liczba ta wzrasta do 1747. Analizując ten skomplikowany nieco podział, Tokio (*Tōkyō-to*) to prefektura metropolitalna, inaczej miasto stołeczne na prawach prefektury z 23 oddziałami specjalnymi (*ku*), określanymi także jako dzielnice. Są dwie prefektury miejskie, do których należą Osaka i Kioto, nadto miasta są podzielone na trzy grupy,

²³ W. Górny, Japońskie inspiracje dla rozwoju samorządności lokalnej w Polsce, „Gdańskie Studia Azji Wschodniej” 2013, 18.

²⁴ Zob.: <https://nippon.zaidan.info/seikabutsu/1999/00168/mokuji.htm> [dostęp: 21.10.2024].

²⁵ W. Górny, Japońskie inspiracje dla rozwoju samorządności lokalnej w Polsce, dz. cyt.

zależnie od liczby mieszkańców. W pierwszej grupie miast (*seirei shitei toshi*) znajdują się te liczące pow. 0,5 mln mieszkańców, m.in. Kobe, Hiroszima, Nagoya, Fukuoka, Sapporo. Drugą grupę tworzą miasta-centra (*chūkaku-shi*), w których liczba mieszkańców sięga od 200 do 500 tys. i powierzchnia wynosi nie mniej niż 100 km². Trzecia grupa to miasta specjalne (*tokurei-shi*), w których liczba mieszkańców musi wynosić co najmniej 200 tys. Liczba jednostek terytorialnych wciąż się zmienia, przede wszystkim w wyniku działań konsolidacyjnych.

Po II wojnie światowej, zgodnie z zapisami Konstytucji i Ustawą o autonomii lokalnej²⁶, samorządy lokalne Japonii zyskały poparcie dla autonomii i samodzielności, zarówno na poziomie formalnym, jak i operacyjnym. Model decentralizacji był jednak faktycznie wprowadzony stopniowo. Po reformach z lat 2011–2014 przeniesiono więcej uprawnień z władz krajowych na samorządy lokalne, a relacje między władzą centralną i samorządową oparto na współpracy równorzędnych podmiotów. Japoński system samorządu lokalnego opiera się na dwóch głównych zasadach: prawu tworzenia autonomicznych, lokalnych podmiotów publicznych, w pewnym stopniu niezależnych od rządu krajowego, oraz idei samorządu obywatelskiego, za sprawą której mieszkańcy uczestniczą w działalności lokalnych podmiotów publicznych²⁷. Rząd Japonii angażuje się w kreowanie lokalnych samorządów, m.in. poprzez promowanie konsolidacji jednostek i tworzenie większych podmiotów, które efektywniej będą zarządzały istotnymi problemami, dotyczącymi także państwa. Należą do nich przede wszystkim polityka fiskalna i gwałtownie postępujące starzenie się społeczeństwa. Od 2002 roku w Japonii działa Podstawowy System Sieci Rejestrów Mieszkańców, który gromadzi dane mieszkańców, stanowiące podstawę działań administracyjnych samorządu. Celem wdrożenia systemu było zwiększenie efektywności administracji i poprawa jakości usług świadczonych obywatelom. Od 2015 roku rząd uruchomił system ubezpieczenia społecznego i numerów identyfikacji podatkowej dla wszystkich mieszkańców Japonii, aby ograniczyć oszustwa podatkowe oraz zapewnić łatwiejszy dostęp do usług rządowych.

Władzę uchwałodawczą w prefekturach tworzą zgromadzenia prefekturalne (*gikai*), a w gminach odpowiednio zgromadzenia gminne. Władza wykonawcza należy do gubernatora (w gminach do burmistrza lub wójta). Członkowie zgromadzeń oraz przedstawiciele władzy wykonawczej są wybierani na 4-letnie kadencje w wyborach powszechnych, a do ich zadań należy uchwalanie i znoszenie lokalnego prawa, uchwalanie budżetu, zatwierdzanie sprawozdań finansowych. Kontrolują także prace jednostek samorządu terytorialnego (z własnej inicjatywy lub na zlecenie administracji rządowej). Nadto biorą udział w powoływaniu ważnych urzędników samorządowych.

Władza wykonawcza to gubernatorzy (burmistrzowie) wybierani również na czteroletnią kadencję w bezpośrednim głosowaniu powszechnym i odpowiadają przed lokalnymi obywatelami. Do zadań gubernatorów należy reprezentowanie samorządów lokalnych w stosunkach zewnętrznych, pełnienie funkcji kierowniczej i wykonawczej wobec uchwał podejmowanych przez zgromadzenia lokalne, które stanowią również przestrzeń dyskusji o sprawach lokalnych. Poza klasycznymi funkcjami organu wykonawczego gubernatorzy pełnią funkcje koordynacyjne oraz kontrolne (władzy wykonawczej przysługują: prawo inicjatywy uchwałodawczej i prawo weta wobec uchwał, które może uchylić większość kwalifikowana 3/5 członków zgromadzenia). To kreuje zarówno konieczność współpracy pomiędzy podmiotami, ale także tworzy przestrzeń wzajemnego kontrolowania się władz.

Formą kontrolowania władz w systemie politycznym Japonii nie jest natomiast referendum. Referenda w Japonii przyjmują formę pośrednią, co oznacza, że nawet po złożeniu odpowiedniej liczby podpisów proponowane rozwiązanie najpierw jest wysyłane do legislatury, która może przyjąć lub odrzucić rozwiązanie. Jak twierdzi

²⁶ Zob.: <https://nippon.zaidan.info/seikabutsu/1999/00168/mokuji.htm> [dostęp: 23.10.2024].

²⁷ Więcej w analizie: https://web-japan.org/factsheet/en/pdf/e10_local.pdf [dostęp: 23.10.2024].

Chieko Numata, referenda są jedynie narzędziami doradczymi, a ustawodawcy (uchwałodawcy) nie są związani wynikiem głosowania. Mimo to rośnie liczba referendów, które obywatele uznają za formę uczestnictwa w dyskursie publicznym oraz wyrażania opinii²⁸. Jak pisze Yasushi Iwabuchi, w ostatnich latach z tego rozwiązania korzysta się nader często, kiedy jeszcze w latach 70–80. XX wieku referenda prawie w ogóle się nie odbywały. Aktualnie stanowią zaś niemal codzienność, a najczęściej dotyczą takich spraw, jak: kwestie środowiskowe, projekty robót publicznych oraz konsolidacja gmin. Odwołując się do liczb, Yasushi Iwabuchi wskazuje, iż w latach 1996–2017 około 350 referendów dotyczyło konsolidacji gmin (liczba gmin zmniejszyła się z 3200 do 1700). Zorganizowano także 39 referendów na tematy „ważne i kontrowersyjne”, dla przykładu referendum z sierpnia 1996 roku w sprawie budowy elektrowni jądrowej w mieście Maki w prefekturze Niigata oraz referendum z września 1996 roku dotyczące amerykańskich baz wojskowych w prefekturze Okinawa²⁹. To, co wyraźnie podkreśla Yasushi Iwabuchi, to istotne znaczenie referendów dla wzmacniania demokracji przedstawicielskiej, przy założeniu jednak, że wynik nie zawsze wpływa na proces decyzyjny. Jak podkreśla, zdarza się że zgromadzenia unieważniają wyniki referendum. Dochodzi także, jak pisze, do unikania analizy wyników referendów w podejmowanych decyzjach, nawet jeśli żądania sformułowane przez obywateli są jednoznaczne. Jak podkreśla dalej – chociaż wyniki referendum mogą być bardzo ważnym źródłem informacji – same wyniki nie są wiążące, co oznacza, że wyników referendum nie można wykorzystywać do zmuszania przedstawicieli do podjęcia określonej decyzji. Przyjęty model referendum, którego skutek nie jest wiążący sprawia, że obywatele w lokalnych społecznościach mają raczej pozycję widza obserwującego poczynania władz. Inny pogląd, choć z podobną konkluzją promuje Lam Peng Er twierdząc, iż wzrost liczby referendów w Japonii oraz pojawienie się tzw. niezależnych gubernatorów doprowadziły do kontestowania polityki lokalnej i wzrostu znaczenia lokalności. Jak pisze, te działania uderzyły przede wszystkim w serce japońskiej ekonomii politycznej. W zakresie masowych robót publicznych w Japonii dominującym sposobem działania lokalnych władz było pośrednictwo w uzyskiwaniu finansowania robót pomiędzy centrum politycznym a biznesem. Ten ostatni, jak sugeruje Lam Peng Er, finansował kampanie wyborcze, aby następnie otrzymać intratne kontrakty na roboty publiczne. Taki system kohabitacji wynikał z faktu, że samorządy lokalne z jednej strony nie były w stanie finansować całości swoich działań, a z drugiej przedsiębiorstwa zapewniały tak finansowanie kampanii wyborczych, jak i miejsca pracy emerytowanym politykom, których działania lobbystyczne zwiększały wpływy firm zabiegających o roboty publiczne³⁰. Stąd też, co podkreśla Chieko Numata, referenda są przez lokalne społeczności traktowane nie tylko, jako użyteczny sposób wyrażania swoich poglądów w kwestiach polityki publicznej, ale także formę rzucania wyzwania przez lokalne legislatury, rządowi centralnemu.

Referenda lokalne mogą mieć także formę kontrolną. Po zebraniu podpisów od min. 2% zarejestrowanych wyborców na danym terenie, mieszkańcy mogą zwrócić się z wnioskiem o to, aby lokalna komisja rewizyjna przeprowadziła kontrolę prac prowadzonych przez lokalny podmiot publiczny lub wybieranego przez samorząd lokalnego lidera. Co do zasady, po zebraniu podpisów co najmniej jednej trzeciej zarejestrowanych wyborców, można składać do lokalnych komisji administracji wyborczej wnioski o rozwiązanie zgromadzeń lokalnych lub odwołanie wybranego

²⁸ Ch. Numata, *Checking the Center: Popular Referenda in Japan*, „Social Science Japan Journal” 2006, Vol. 9, Issue 1.

²⁹ Y. Iwabuchi, *Open the Public Space: Do Local Referendums Revitalize Deliberative Democracy in Japan?*, [w:] *Direct Democracy Practices at the Local Level* [red.], Christophe Emmanuel Premat, 2022.

³⁰ E. Lam Peng, *Local governance: the role of referenda and the rise of independent governors*, [w:] *Contested Governance in Japan. Sites and issues*, ed by Glenn D. Hook, London and New York 2005, <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/24275/1005856.pdf?sequence=1#page=95> [dostęp: 21.10.2024].

lidera lub urzędnika lokalnego. W Japonii istnieje także instytucja lokalnego rzecznika praw obywatelskich, którego zadaniem jest badanie działania lokalnej administracji. Rzecznik ma uprawnienia dochodzeniowe w celu rozstrzygnięcia skarg, a w przypadkach, gdy uzna, że podstawy skarg wynikają z wad systemowych lub niedociągnięć administracyjnych, rzecznik podaje do wiadomości publicznej swoje stanowisko i doradza lokalnym władzom korekty.

Lokalne samorządy mają prawo do pobierania podatków lokalnych (*chihozei*). Jest to prawo autonomiczne samorządu zarówno na poziomie prefektur, jak i gmin (miast i wsi). Podatki mają charakter zarówno zwykły, jak i celowy, przeznaczony na realizację konkretnych zadań. W latach 2004–2006 przeprowadzono tzw. „trójkową reformę” lokalnego systemu podatkowego. W rezultacie podatki lokalne stopniowo rosną i w roku 2017 stanowiły 45,1% wszystkich dochodów samorządów lokalnych. Deficyty w finansach samorządów są pokrywane m.in. z podatków alokacyjnych (podatki alokacyjne są wykorzystywane przez rząd centralny w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu funkcjonowania administracji w całym kraju), dotacji z budżetu państwa oraz emisji obligacji przez samorządy lokalne.

Podsumowanie

Przedstawiony w artykule system polityczny Japonii z uwzględnieniem w nim roli i znaczenia samorządu lokalnego stanowi interesujący oraz unikalny przykład rozwiązań prawnych uwzględniających tradycje państwa i dominującą kulturę społeczeństwa. Wiele rozwiązań, które występują w Japonii budzi także uzasadnione kontrowersje co do ich zgodności z systemem demokratycznym (istniejące powiązania pomiędzy biznesem a polityką, co doprowadziło do wyraźnej dominacji jednej partii politycznej, niewiążące referenda, które pomimo ich reprezentatywności stanowią dla władz wyłącznie przekaz woli obywateli). Przedterminowe wybory, które odbędą się w Japonii, stanowią także potwierdzenie rosnącej nieufności Japończyków do partii rządzącej nieprzerwanie od wielu lat i podejmowanych przez nią działań. Choć Japonię wciąż postrzega się, jako kraj konserwatywny, z cesarzem jako głową państwa, to postępujące zmiany społeczne i kulturowe silnie oddziałują na populację Japonii oraz wymagają podejmowania przez rządzących działań modernizujących państwo.

Bibliografia

- *Across Asia, views of same-sex marriage vary widely*, <https://www.pewresearch.org/short-reads/2023/11/27/across-asia-views-of-same-sex-marriage-vary-widely/> [dostęp: 16.10.2024].
- *Central and Local. Government Relationship*, https://web-japan.org/factsheet/en/pdf/e10_local.pdf [dostęp: 23.10.2024].
- *Demograficzna zapaść w Japonii. W zeszłym roku roku urodziło się najmniej dzieci od 1899 r.*, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Demograficzna-zapasc-w-Japoni-W-zeszlym-roku-roku-urodzilo-sie-najmniej-dzieci-od-1899-r-8561913.html> [dostęp: 16.10.2024].
- Friedrich M., *Predominacja partii Liberalno-Demokratycznej w systemie partyjnym Japonii – wybrane aspekty*, „Gdańskie Studia Azji Wschodniej” 2014, nr 5.
- Górny W., *Japońskie inspiracje dla rozwoju samorządności lokalnej w Polsce*, „Gdańskie Studia Azji Wschodniej” 2013, 18.
- Iwabuchi Y., *Open the Public Space: Do Local Referendums Revitalize Deliberative Democracy in Japan?*, [w:] *Direct Democracy Practices at the Local Level* [red.], Christophe Emmanuel Premat, 2022.

- *Japonia zmienia konstytucję i zegna się z pacyfizmem*, <https://www.rp.pl/swiat/art4983831-japonia-zmienia-konstytucje-i-zegna-sie-z-pacyfizmem> [dostęp: 16.10.2024].
- *Japonia: Nowy premier jeszcze nie przejął władzy, a już zapowiedział wybory. Jest data*, <https://www.rp.pl/polityka/art41216961-japonia-nowy-premier-jeszcze-nie-przejal-wladzy-a-juz-zapowiedzial-wybory-jest-data> [dostęp: 18.10.2024].
- *Konstytucja Japonii*, <https://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/Japonia2014.pdf> [dostęp: 18.10.2024].
- Lam Peng E., *Local governance: the role of referenda and the rise of independent governors*, [w:] *Contested Governance in Japan. Sites and issues*, ed by Glenn D. Hook, London and New York 2005, <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/24275/1005856.pdf?sequence=1#page=95> [dostęp: 21.10.2024].
- Misiuna J., *Finansowanie działań politycznych w japonii zarys regulacji i praktyki ustrojowej*, <https://econjournals.sgh.waw.pl/kwes/article/view/184/165> [dostęp: 18.10.2024].
- Mokuji, <https://nippon.zaidan.info/seikabutsu/1999/00168/mokuji.htm> [dostęp: 21.10.2024].
- *Napięcia w stosunkach Japonii z Koreą Południową z historią w tle*, https://www.pism.pl/publikacje/Napiecia_w_stosunkach_Japonii_z_Korea_Poludniowa_z_historia_w_tle [dostęp: 16.10.2024].
- Numata Ch., *Checking the Center: Popular Referenda in Japan*, „Social Science Japan Journal” 2006, Vol. 9, Issue 1.
- *Rząd Japonii po wyborach parlamentarnych*, <https://www.pism.pl/publikacje/rzad-japonii-po-wyborach-parlamentarnych> [dostęp: 18.10.2024].
- *Skandal po Japońsku*, „Tygodnik Powszechny”, <https://www.tygodnikpowszechny.pl/skandal-po-japonsku-181430> [dostęp: 18.10.2024].
- Tipton E.K., *Modern Japan. A social and political history*, Routledge 2003, https://www.bakumatsu.ru/lib/Elise_K.Tipton_Modern_Japan_A_social_and_political_history.pdf [dostęp: 16.10.2024].
- *Unpacking Japan's latest ruling on same-sex marriage*, <https://www.japantimes.co.jp/news/2022/06/29/national/social-issues/explainer-ruling-same-sex-marriage/>; *On Valentine's Day, LGBTQ+ Activists in Japan Call for the Right for Same-Sex Couples to Marry*, <https://japannews.yomiuri.co.jp/news-services/ap/20240215-169053/> [dostęp: 16.10.2024].
- *Władze Tokio uruchamiają aplikację randkową. "Pierwszy krok polowania na małżonka"*, <https://www.rp.pl/spoleczenstwo/art40576281-wladze-tokio-uruchamiaja-aplikacje-randkowa-pierwszy-krok-polowania-na-malzonka> [dostęp: 16.10.2024].

Grażyna Piechota – prawniczka, doktor nauk humanistycznych w dziedzinie socjologii, doktor habilitowany nauk społecznych w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach. Pracuje w Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie. Specjalizuje się w zagadnieniach społeczeństwa obywatelskiego, komunikacji politycznej, nowych ruchów społecznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT). Stypendystka w Center for Chinese Studies w Tajpej (2017), uczestniczka programu wymiany naukowców w ramach współpracy bilateralnej w Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej NAWA (2021), laureatka programu stypendialnego rządu francuskiego Bourse France Excellence SSHN (2023) oraz stypendystka Taiwan Foundation for Democracy w Tajpej (2024). Jako visiting professor wykładała m.in. w: Protestant University of Social Sciences w Berlinie (w latach 2014–2024), w Technische Universität w Dreźnie (2013), w Université Catholique w Lille (2021), w Anglo-American University w Pradze (2012) oraz w National Chengchi University (NCCU) w Tajpej (2019, 2024). Autorka monografii, redaktorka prac zbiorowych oraz artykułów poświęconych kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego w dobie technologii ICT oraz nowym mediom jako narzędziom aktywizacji jednostek i podmiotów instytucjonalnych w procesach komunikowania politycznego.

Streszczenie

W artykule zawarto analizę kształtowania się systemu politycznego w Japonii, omówiono funkcjonowanie partii politycznych, ze zwróceniem uwagi na specyfikę ich funkcjonowania w systemie politycznym oraz genezę i funkcjonowanie samorządu terytorialnego. Japonia od 1947 roku pozostaje państwem funkcjonującym w ukształtowanym reżimie demokracji konstytucyjnej. Choć zachowano w systemie politycznym dziedziczony urząd cesarza, nie ograniczono jednak jego funkcji wyłącznie do tych symbolicznych, istotnych dla kultury japońskiej, ale Konstytucja z 1946 roku nadała cesarzowi funkcje polityczne głowy państwa. Japonia, pomimo wielu problemów, wśród których jednym z najistotniejszych jest depopulacja państwa wywołana trwającym ujemnym przyrostem naturalnym, wciąż pozostaje państwem wysoko rozwiniętym, pełniącym w regionie Azji Wschodniej istotną rolę stabilizującą. Mimo iż samorząd terytorialny ma w Japonii długą historię, sięgającą restauracji Meiji, to wciąż zarówno instytucje, jak i system finansowania samorządu rozwija się, a w ostatnich latach coraz silniej, angażując lokalne społeczności do wyrażania opinii, a nierzadko i sprzeciwów, co do kierunków tego rozwoju.

Słowa kluczowe:

Japonia, samorząd terytorialny, partie polityczne w Japonii, historia Japonii, system polityczny w Japonii

Opinie wyrażone w powyższym tekście mają charakter autorski i nie należy ich traktować jako stanowiska Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego.

...

Warszawa, styczeń 2025
Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego
ul. Edwarda Jelinka 6, 01-646 Warszawa

WWW.FRDL.ORG.PL